

5. Allabreve in D-dur BWV 589

J. S. Bach

Dit monumentale werk is gecomponeerd in de oude stijl ("stile antico") en roept herinneringen op aan de objectieve, streng polyfone Renaissance-muziek van Palestrina. Het hoofdthema is sterk vocaal gedacht en beweegt zich in een voorname, rustige ritmiek in opwaartse richting.

6. Élévation

C.Franck

Een Élévation was van oudsher een intiem stuk, dat gespeeld werd tijdens de consecratie van de Mis. Franck's Élévation is geheel in zachte tinten gehouden. Het bekoorlijke, naïeve werkje is opgebouwd in een simpele A-B-A-vorm. Eerst horen we een zangerige melodie in de bovenstem, vervolgens neemt de onderstem als een cello de melodische lijn over, waarna het eerste gedeelte herhaald wordt.

7. Troisième Choral

C.Franck

De "Trois Chorals" vormen het laatste opus van de meester. In tegenstelling tot de oude barokmeesters, die een bestaande koraalmelodie als basis voor een compositie namen, maakte Franck een geheel nieuw koraalthema en werkte dit uit tot een omvangrijke compositie. Het derde Koraal begint met gebroken accoorden "quasi allegro", afgewisseld met brede, sonore samenklanken. Dan volgt de eigenlijke koraalmelodie, in zachte tinten gehouden. Achtereenvolgens verschijnen opnieuw de beginbeweging, het koraal en de beginbeweging, die nu uitloopt op het ontroerende adagio, het centrum van het werk. Deze zangerige cantilene klinkt later in afwisseling met de koraalmelodie. Na een grote climax keert de beginbeweging terug, nu ook gecombineerd met het koraal, waardoor de compositie een magistrale afsluiting krijgt.

Eerstvolgend concert:

zondag 12 oktober

20.15 uur

Pierre Ramakers (België)

De concerten worden financieel mogelijk gemaakt door de Ankie Hak Stichting en door:

Dhr. S. Aarns - Dhr. T. van den Aker - Blanca Beheer B.V. - Lian Bolwerk Gemonde - Brabants Centrum - Mevr. M. Castricum - Huub v. Doorn Masterpiece Financials, Den Bosch - Gemeente Boxtel - Dhr. C. Doevendans - Tommy van Doorn - Dhr. en Mevr. E. van Gelder - Mevr. L. Ietswaart - Pels & Van Leeuwen Kerkorgelbouw B.V., Den Bosch - Protestantse Gemeente Boxtel - Drukkerij Tielen B.V., Boxtel - Verrijzenisparochie Boxtel - en alle donateurs

STICHTING KERKCONCERTEN BOXTEL

Orgelconcert
door
Kees van Houten
zondag 21 september 2014
aanvang 20.15 uur
basiliek St.-Petrus Boxtel

Programma

1. Pièce héroïque

C.Franck (1822-1890)

Deze compositie, de laatste van de "Trois Pièces" die César Franck in 1878 componeerde voor de inauguratie van het Cavallé-Coll-orgel in het Trocadéro te Parijs, schildert de strijd tussen aardse en hemelse krachten. Het eerste deel wordt gekenmerkt door twee energieke, geladen motieven, begeleid door staccato-accorden. Daarna volgt een lyrische tussenepisode met een verheven, zangrijke melodie. Tenslotte keren de beginmotieven terug, eerst aarzelend, vervolgens in alle hevigheid. Zij brengen het werk naar een spannende climax en vinden een zegevierende oplossing in het met vol werk gespeelde thema uit het middendeel, dat nu klinkt als een extatische hymne.

2. Cantabile

C.Franck

Dit tweede werk van de "Trois Pièces" is van een lyrische schoonheid en zingt van het begin tot het einde. Brede sonore accorden, gedacht vanuit het strijkers-idioom, houden een dialoog met een fraaie melodie, die het tongwerkregister op het derde klavier laat horen. Vervolgens gaan op een lange pedaalnoot de accorden zich ontwikkelen tot een zekere spanning bereikt wordt die uitmondt in de terugkeer van het hoofdthema, dat nu in canonvorm benut wordt. De spanning neemt af en de melodie verklinkt langzaam, bereikt nog even een kort hoogtepunt en vloeit dan verder in een steeds meer verstillend naspel.

3. Fuga in g-moll BWV 578

J.S.Bach (1685-1750)

Een van de eerste doorgecomponeerde fuga's van de jonge Bach. Na de kraakheldere expositie van alle stemmen in mineur verschijnt het stoere, vastberaden thema ook twee keer in majeur om aan het eind weer terug te keren naar de hoofdtoonsoort g kleine tert.

4. Zes Schübler-Choräle

J.S.Bach

Deze koraalvoorspelen danken hun naam aan Johann Georg Schübler, een leerling van Bach en uitgever te Zella, die ze publiceerde tussen 1746 en 1750. Vijf van de zes composities komen ook voor als vocale compositie in Bachs kerkcantates uit de periode 1724-1731. Alleen het tweede stuk "Wo soll ich fliehen hin" is waarschijnlijk door Bach nieuw gecomponeerd.

a) "Wachet auf, ruft uns die Stimme" BWV 645

In de gezongen versie is dit werk deel 4 uit cantate "Wachet auf, ruft uns die Stimme" BWV 140. De tenor zingt in lange noten het tweede couplet van het koraal "Zion hört die Wächter singen". De strijkers zorgen voor de tegenstemmen. In de orgelbewerking klinkt de koraalmelodie met een uitkomend register (in dit geval de trompet) in de middenstem (linkerhand) en laat het pedaal de continuopartij horen. De rechterhand speelt de strijkersfiguren, een uitbundig zingende, bijna populair aandoende volksmelodie, het lied van de "Wächter".

b) "Wo soll ich fliehen hin" BWV 646

De koraalmelodie ligt in de middenstem en wordt uitkomend gespeeld met een viervoets-register van het pedaal. Tussen de bovenstem en de continuo ontwikkelt zich een levendig en vinnig duo-spel, dat mogelijk de innerlijke boosheid van de zondige mens symboliseert (zesde couplet van het lied).

c) "Wer nur den lieben Gott lässt walten" BWV 647

Dit werk komt ook voor in de gelijknamige cantate BWV 93 als duet tussen sopraan en alt op de tekst van het vierde couplet "Er kennt die rechten Freudenstunden". De violen en altviolen spelen daar de koraalmelodie. Het Godsvertrouwen, dat uit de tekst spreekt, is te horen in de thematiek van de twee bovenstemmen (rechterhand): in een onverstoorbare ritmische cadans zingen (in dit geval "spelen")

zij elkaar trouw na. De koraalmelodie klinkt in lange noten in het pedaal en wordt andermaal gespeeld met een viervoets-register.

d) "Meine Seele erhebt den Herren" BWV 648

Deze compositie komt ook voor in de gelijknamige cantate BWV 10. Aan de basis van deze cantate staat het Latijnse lofgezag "Magnificat anima mea dominum". Het vijfde deel behandelt het tekstgedeelte "Er denket der Barmherzigkeit und hilft seinem Diener Israel auf". De tekst wordt gezongen als duet tussen alt en tenor, terwijl de hobo samen met de tromba in lange noten de Gregoriaanse melodie speelt. In de orgelversie klinkt deze melodie uitkomend in de bovenstem. De twee zangstemmen worden gespeeld met de linkerhand. De op- en neergaande melodische curven van deze twee tegenstemmen, met hun vele suspiratio-figuren en fraaie sequenzen, drukken op fraaie wijze het "Barmherzigkeit"-affect uit. Ook de kwetsbare openheid van de éénstemmige pedaalinzet (continuo) en dito afsluiting zijn in deze context karakteristiek.

e) "Ach bleib bei uns, Herr Jesu Christ" BWV 649

Dit werk komt ook voor als deel 3 in de cantate "Bleib bei uns, denn es will Abend werden" BWV 6. Hier wordt het thema uitgewerkt, dat zonder Jesus, het licht van de wereld, de mens in duisternis leeft. De sopraan zingt de koraalmelodie, met als tegenstem een levendige figuratie van de violoncello piccolo. In de orgelbewerking wordt de stralende hoge ligging van de melodie uitkomend gespeeld met de rechterhand. De glinsterende, naar boven en naar onder uitschietende "stralenbundels" van de tegenstem (linkerhand) geven aan de compositie de transparante helderheid van "das helle Licht".

f) "Kommst du nun, Jesu, vom Himmel herunter" BWV 650

Deze compositie vinden we ook terug als deel 2 in de cantate "Lobe den Herren, den mächtigen König der Ehren" BWV 137. Hier zingt de alt de koraalmelodie "Lobe den Herren, der alles so herrlich regieret, der dich auf Adels Fittichen sicher geföhret". In de bovenstem laat een concerterende viool een wervelend en lichtvoetig naar boven en onder zwevend lijnenspel horen dat op beeldende wijze de adelaar tijdens zijn vlucht door het luchtruim uittekent. Deze partij wordt in de orgelversie gespeeld met de rechterhand, terwijl het pedaal de koraalmelodie uitkomend speelt met een viervoetsregister.

